

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ МАСШТАБУ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Карпенко С.М., Брюханов М.В.

Під «тіньовою економікою» у даний час розуміють усю сукупність економічної діяльності, що не враховує офіційна статистика, і не включають у валовий національний продукт країни.

У просторі тіньової економіки виділяють наступні основні зони:

. неофіційна економіка – легальні види економічної діяльності, у рамках яких має місце не фіксоване офіційною статистикою виробництво товарів і послуг, приховання цієї діяльності від податків;

. фіктивна економіка – хабарництво, приписки, спекулятивні угоди й інші види шахрайства, зв'язані з одержанням і передачею грошей;

. підпільна економіка – усі заборонені законом види економічної діяльності.

На думку більшості експертів з проблеми тіньового сектора в економіці України, найвищими темпами тіньова економіка в Україні розвивалася у 1994-1998 роках. На той час тіньовий сектор охопив більшу частину промислового виробництва, особливо паливно-енергетичного комплексу, сільського господарства, приватизації.

На початок 2001 р., за даними Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, уряду вдалось знизити процес тінзації економіки на 5 %. Проте, на думку експертів, питома вага тіньового сектора економіки в Україні й далі залишається досить високою – 65 % ВВП.

Характерним явищем української економічної політики стало надання незаконних пільг наблизеним до влади комерційним структурам.

Приватизація державних підприємств, як така, фактично почалася в Україні не в липні 1992 року, як вказують в офіційних матеріалах, а з моменту створення в 1987 році, так званих малих кооперативів, більшість з яких організовувалися при державних промислових підприємствах. Створення малих кооперативів виявилось дуже зручною формою перекачування державних засобів у приватні руки.

До початку липня 1994 року в Україні було приватизовано близько 70% усіх підприємств промисловості і сфери послуг. Багатьма реформаторами настільки високі темпи перетворення розцінюються як колосальний успіх реформ.

Із самого початку аж до свого завершення, масова приватизація в Україні являла собою колосальну спекулятивну операцію, яка привела до криміналізації економіки, небаченого соціального розшарування й утворення ворогуючих соціальних груп.

Середня заробітна плата кваліфікованого українського робітника в 125 разів менше, ніж в американського, хоча вартість споживчого кошика вже складає понад 40% від американського рівня.

Щоб вижити, населення змушене адаптуватися до нових умов, беручи участь у різних формах «тіньової економіки». За даними соціологічних опитувань, додатковий дохід працівників промислових підприємств від різних видів побічної діяльності досягає 80% сукупного сімейного доходу.

Рівень тіньової економіки у промисловості у 2005 р. підвищився на 1 відсотковий пункт порівняно з 2004 р.

У цілому, якщо зробити спробу комплексно розглянути проблему

тінізації економіки в Україні, то можна виділити низку об'єктивних

факторів, які пояснюють такі значні обсяги тіньової економіки:

- високі податки і нерівномірність податкового навантаження;
- недостатня прозорість податкового законодавства і постійне внесення змін до нього;
- повільні й непрозорі приватизаційні процеси;
- втручання владних структур усіх рівнів у діяльність суб'єктів господарювання;
- корупція в органах державної влади та місцевого самоврядування.

До того ж надто м'яке покарання за свої дії або й зовсім безкарність, з одного боку, розбещують корумпованих службовців, з іншого - втягують у протиправну діяльність дедалі більше осіб.